

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

«Təsdiq edirəm»:
Tədris məsələləri üzrə prorektor vəzifəsini
icra edən: *[Signature]* dos.Z.Məmmədov
" 12 " 09 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 050112- Məktəbəqədər təhsil
Fakültə: Filologiya və ibtidai təhsil
Kafedra: İbtidai təhsil və məktəbəqədər təlim

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: S/f. Məktəbəqədər yaşlı uşaqların emosional-sosial inkişafı

Kodu: LPFS-B 00.4

Tədris ili: III (2025-2026), Semestr: V

Tədris yükü. Cəmi 150 saat. Auditoriya saati - 45 saat (30 saat müəhazirə, 15 saat seminar)

Tədris forması: Əyani

AKTS üzrə kredit: 5 kredit

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, dərəcəsi: Müəhazirə müəllimi: Baxışova Şərafət Aram qızı- prof., ped.ü.e.dok., Seminar müəllimi Əliyeva Mailə Kazım qızı, baş müəllim

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., H/Abdullayev k.22

Məsləhət günləri və saati: V gün, 15.00-16.00

E-mail ünvanı: sharafat_baxishova1960 @ mail.ru; mailaaliyeva06@gmail.com

III. Təvsiyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:

Əsas ədəbiyyat

1. Həsənov R.M. Məktəbəqədər yaşlı uşaqların social –mənevi inkişafı. Bakı. 2017.
2. H.Xəlilov. Uşaq və yeniyetmələrin inkişafının social-psixoloji məsələləri. Qafqaz nəşriyyatı 2010.
3. I.s.Bayramov, Ə.Ə.Əlizadə, Psixologiya Bakı. 2006.
4. Ə.Ə.Qədirov I.N.Məmmədov, Yaş psixologiyası. Bakı 2014.
5. A.Həsənov, Ə.Ağayev, Pedagogika (dərslik) 2007.

Əlavə ədəbiyyat

6. A.İbrahimov, H.xəlilov. Sağlam övlad, düzgün tərbiyə, təmiz nitq. Bakı. 2004.

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənlərin tədris olunmasına zərurət yoxdur.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: "Məktəbəqədər təhsil müəssisələrində uşaqların emosional-sosial inkişafı" fənni uşaqlıq və yeniyetməlik dövrünün sosial-psixoloji və sosial mənevi problemlərin aradan qaldırılması yollarını araşdıran vəsaitdir. Bu fənnə uşaqlıq və yeniyetməlik dövründə baş verən bir çox davranış pozuntuları, ssosiallaşmanın çətinlikləri, əxlaq tərbiyəsi və uşaq hissələrinin düzgün

tərzdə tərbiyə edilməsi, cəmiyyət üçün şəxsiyyət yetişdirmək sadə və konkret şəkildə öz izahını tapmışdır.

Fənnin məqsədi məktəbəqədər yaşlı uşaqların daxili, hissi-mənəvi aləmini acmaq, onların sosial həyata qədəm qoymasına köməklik etmək və onların həyatda, cəmiyyətdə sosiallaşmasına yardım etmək kimi xüsusiyyətləri özündə cəmləşdirir. Məktəbəqədər tərbiyə müəssisələrində təlim-tərbiyə işlərinin yenidən qurulması, orada ciddi struktur dəyişikliklərin edilməsi ilə əlaqədar dövlət tərəfindən göstərilən ciddi tələbkərlilik və nəzarət uşaq bağçaları pedaqoji kollektivini öz işinə daha da məsuliyyətlə yanaşmağa sövq edir. Məhz buna görə də "Məktəbəqədər təhsil müəssisələrində uşaqların emosional- sosial inkişafı" fənninin tədrisi gələcək tərbiyəçilərə, tələbələrə bu fənnin əsaslarını çatdırır.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və ya laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahan biletinə, bir qayda olaraq fənn üzrə proqram materialını əhatə edən 5 sual daxil edilir. Hər sual 10 bala qədər qiymətləndirilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş materialı dərinlən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal- tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzusunun mətnini tam açə bilər.
- 8 bal- tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal- tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C

4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməli.

X. Təqvim-mövzu planı: 30 saat müəhlə, 15 saat seminar

N	Keçilən müəhlə mövzularının məzmunu	Saat	Tarix
	I kollokvium mövzuları	M.	
1.	Uşaq və yetişmələri inkişafının sosial emosional məsələləri. Plan: 1. Işıqlı aləmin gələceyi. 2. Məktəbəqədər yaş dövründə uşağın sosial inkişafının bezi məqamları. Mənbə: [1;3;4;6]	2	
2.	İnkişaf dövrlərinə baxış. Plan: 1. Ziqmund Freyding nəzəriyyəsi. 2. Erik Erikson və psixososial inkişaf. 3. Eriksona görə psixososial inkişaf dövrləri. Mənbə: [1;2;3;5]	2	
3.	Xarakter və xasiyyət. Plan: 1. Xarakter. 2. Xasiyyət. Mənbə: [2;3;5;6]	2	
4.	Uşaq və yetişmələrin əxlaq tərbiyəsi. Plan: 1. Əxlaq haqqında N. Tusinin fikirləri. 2. Uşaqlara inam hissi aşılamaq. 3. Erkən yaş dövründə valideynlərin uşaqlarla rəftarı. Mənbə: [1;2;4]	2	
5.	Uşaqların sosial inkişafı. Plan: 1. Ailə içində sosial bacarıqların inkişafı. 2. 0-1 yaşlı uşaqların sosial emosional inkişafının aylara görə bölünməsi. 3. Aylara görə sosial bacarıqların inkişafı. 4. Sosial bacarıqların əhəmiyyəti: estetik və yaradıcı inkişaf. Mənbə: [2;3;6]	2	
6.	Məktəbəqədər yaşlı uşaqlarda şəxsiyyət və motivasiya. Plan: 1. Məktəbəqədər yaşda uşaq şəxsiyyətinin formalaşması şəraiti. 2. Davranış motivlərinin inkişafı və uşaqların özünü dərk etməsi. 3. Şəxsiyyətin əxlaq keyfiyyətinin formalaşması. Mənbə: [1;2;3]	2	
7.	Məktəbəqədər yaşda emosional-iradi cəhdlər. Plan: 1. Uşaqlarda iradi cəhdlər. 2. Uşaqlarda qorxu hissini yaradan səbəblər. 3. Məktəbəqədər yaşda iradənin təşəkkülü. 4. Xarakter və qabiliyyətlərin formalaşması. Mənbə: [1;2;3]	2	
	II kollokvium mövzuları	2	
8.	Körpələrin sosiallaşmasında oyunun əhəmiyyəti. Plan: 1. Uşaqların sosiallaşmasında oyunun rolu. 2. Körpələrin sosiallaşması		

	prosesinə nə vaxt başlamaq lazımdır. 3.Uç yaşa qədər körpələrin sosiallaşma xüsusiyyətləri. Mənbə: [1;2;3;7]		
9.	Uşaqlarda emosional zəkanın inkişaf prosesi. Plan:1.Emosional baxımdan düzgün inkişaf etməyən uşaqların bezi çətinlikləri. 2.Duyğusal inkişaf 3.Uşaqlarda emosional inkişaf və emosional inkişafa dəstək. Mənbə: [1;2;3;5;6]	2	
10.	Məktəbəqədər yaşlı uşaqların sosial-mənəvi inkişafı müasir dövrün problemi kimi. Plan:1.Uşaqların sosiallaşmasına təsir edən amillər.2.Məktəbəqədər yaşlı uşaqların sosial inkişafında ailənin rolu. Mənbə:[1;2;5;6]	2	
11	Məktəbəqədər yaşlı uşaqların şəxsi və sosial inkişafı. Plan:1.Şəxsi və sosial inkişaf. 2.Məktəbəhazırlıq qruplarında işin təşkil metodikası. 3.Emosional-iradi sahə. 4.Erkən emosional və sosial inkişaf mərhələsi. Mənbə: [2;3;4;6]		
12.	Sosial bacarıqların valideynlər tərəfindən inkişaf etdirilməsi. Plan:1. Məktəbəqədər yaşlı uşaqlarda sosial inkişafın düzgün metodları. 2. Məktəbəqədər yaşlıların sosial inkişafının vəzifələri. 3. Uşağın sosial inkişaf mərhələləri və sosial amillər. Mənbə: [2;3;5]	2	
13.	Uşaqlarda sosial davranış pozuntuları. Plan:1.Qorxu və onun mahiyyəti (sosial fobiya) 2.Qorxunun meydana gəlməsi 3.Məktəb fobiyası. Mənbə: [2;3;7]	2	
14.	Uşaqılıq dövrü davranış problemləri Plan:1.Hirs. 2.Uşaqlarda qısqanclıq hissi. Mənbə: [2;3;7]	2	
15.	Valideynlərin davranışının uşaqların sosial emosional inkişafına təsiri. Plan: 1.Ailə münasibətlərinin uşaqlarda doğurduğu fəsadlar. 2.Uşaqlarda postravmatik sreslərin xüsusiyyətləri. 3.Uşaqlarda saçkəsmə qorxusu. 4.Uşaqlarda fobiya və stresin səbəbləri. Mənbə: [1;2;3;7]	2	
	Cəmi:	30	

N	Keçilən seminar mövzularının məzmunu	Saat	Tarix
1.	Uşaq və tərbiyəçiləri inkişafının sosial emosional məsələləri. İnkişaf dövrlərinə baxış.	2	
2.	Xarakter və xasiyyət. Uşaq və tərbiyəçilərin əxlaq tərbiyəsi.	2	
3.	Uşaqların sosial inkişafı. Məktəbəqədər yaşlı uşaqlarda şəxsiyyət və	2	

	motivasiya.		
4.	Məktəbəqədər yaşda emosional-iradi cəhdlər. Körpələrin sosiallaşmasında oyunun əhəmiyyəti.	2	
5.	Uşaqlarda emosional zəkanın inkişaf prosesi. Məktəbəqədər yaşlı uşaqların sosial-mənəvi inkişafı müasir dövrün problemi kimi.	2	
6.	Məktəbəqədər yaşlı uşaqların şəxsi və sosial inkişafı. Sosial bacarıqların valideynlər tərəfindən inkişaf etdirilməsi.	2	
7.	Uşaqlarda sosial davranış pozuntuları. Uşaqlıq dövrü davranış problemləri	2	
8.	Valideynlərin davranışının uşaqların sosial emosional inkişafına təsiri.	1	
9.	CƏMI	15	

XI.Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar: Təlim nəticəsində tələbələrin əldə etməli olduqları təsəvvür, verdiş və bacarıqları:- informasiya mənbəyi ilə işin bacarıq və verdişi;- təhlil etmə bacarıq və verdişlərin formalaşdırılması. Öyrənən tanış olur:- məktəbəqədər təlimlə əlaqədar ümumpedaqoji bacarıq və verdişlərlə;- müasir təlim prinsip və metodları ilə; məktəbəqədər təlimə verilən pedaqoji tələblərlə;- yeni təlim texnologiyaları ilə;- tərbiyənin məqsədi və hərəkətverici qüvvələri ilə;- tərbiyənin məzmunu və xüsusiyyətləri ilə;- məktəbəqədər tərbiyə müəssisələrinin idarə edilməsi və orada işin təşkili yolları ilə.

XII. Fənn üzrə təlim nəticələri:

- ❖ Məktəbəqədər təhsil müəssisələrində uşaqların emosional-sosial inkişafı fənninin tədrisinin zəruriliyini öyrənir.
- ❖ Uşaq və yeniyetmələrin inkişafının sosial emosional məsələləri haqqında məlumatlara yiyələnir.
- ❖ Əxlaq haqqında mütəfəkkirlərin fikirləri ilə tanış olur.
- ❖ Davranış motivlərinin inkişafı və uşaqların özünü dərk etməsi və şəxsiyyətin əxlaq keyfiyyətinin formalaşması haqqında məlumatları mənimsəyir.
- ❖ Uşaqlarda qorxu hissini yaradan səbəbləri öyrənir.
- ❖ Körpələrin sosiallaşmasında oyunun əhəmiyyəti və üç yaşa qədər körpələrin sosiallaşma xüsusiyyətlərini öyrənir.
- ❖ Emosional baxımdan düzgün inkişaf etməyən uşaqların bəzi çətinlikləri haqqında məlumatları öyrənir.
- ❖ Məktəbəqədər yaşlı uşaqlarda sosial inkişafın düzgün metodlarını mənimsəyir.
- ❖ Uşaqlıq dövrü davranış problemləri, hirs, uşaqlarda qısqanclıq hissini öyrənir.

XII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIII. Fənn üzrə kollokvium sualları:

I KOLLOKVİUM SUALLARI:

1. Məktəbəqədər yaş dövründə uşağın sosial inkişafının bəzi məqamları.
2. Ziqmund Freyding nəzəriyyəsi.
3. Xarakter və xasiyyət
4. Əxlaq haqqında N.Tusinin fikirləri.
5. Uşaqlara inam hissini aşılama
6. Erkən yaş dövründə valideynlərin uşaqlarla rəftarı.
7. 0-1 yaşlı uşaqların sosial-emosional inkişafının aylara görə bölünməsi.
8. Aylara görə sosial bacarıqların inkişafı.
9. Sosial bacarıqların əhəmiyyəti, estetik və yaradıcı inkişaf.
10. Məktəbəqədər yaşda uşaq şəxsiyyətinin formalaşması şəraiti.

II KOLLOKVİUM SUALLARI:

1. Uşaqların sosiallaşmasında oyunun rolu.
2. Üç yaşa qədər körpələrin sosiallaşma xüsusiyyətləri.
3. Emosional baxımdan düzgün inkişaf etməyən uşaqların bəzi çətinlikləri.
4. Uşaqların sosiallaşmasına təsir edən amillər.
5. Məktəbəqədər yaşlı uşaqların sosial inkişafında ailənin rolu.
6. Məktəbəhazırlıq qruplarında işin təşkil metodikası.
7. Məktəbəqədər yaşlı uşaqlarda sosial inkişafın metod və vəzifələri.
8. Uşağın sosial inkişaf mərhələləri və sosial amillər.
9. Qorxu və onun mahiyyəti. Məktəb fobiyası.
10. Uşaqlarda hirs və qısqanclıq hissi.

XV. Fənn üzrə imtahan sualları:

1. Işıqlı aləmin gələcəyi.
2. Məktəbəqədər yaş dövründə uşağın sosial inkişafının bəzi məqamları.
3. Ziqmund Freyding nəzəriyyəsi.
4. Erik Erikson və psixososial inkişaf.
5. Xarakter və xasiyyət.
6. Əxlaq haqqında N. Tusinin fikirləri.
7. Uşaqlara inam hissinin aşılması.
8. Erkən yaş dövründə valideynlərin uşaqlarla rəftarı.
9. Ailə içində sosial bacarıqların inkişafı.
10. 0-1 yaşlı uşaqların sosial-emosional inkişafının aylara görə bölünməsi.
11. Aylara görə sosial bacarıqların inkişafı.
12. Sosial bacarıqların əhəmiyyəti, estetik və yaradıcı inkişaf.
13. Məktəbəqədər yaşda uşaq şəxsiyyətinin formalaşması şəraiti.
14. Davranış motivlərinin inkişafı və uşaqların özünü dərk etməsi.
15. Şəxsiyyətin əxlaqi keyfiyyətlərinin formalaşması.
16. Uşaqlarda iradi cəhdlər.
17. Uşaqlarda qorxu hissini yaradan səbəblər.
18. Məktəbəqədər yaşda iradənin təşəkkülü.
19. Xarakter və qabiliyyətlərin formalaşması.
20. Uşaqların sosiallaşmasında oyunun rolu.
21. Körpələrin sosiallaşması prosesinə başlanılması.
22. Üç yaşa qədər körpələrin sosiallaşma xüsusiyyətləri.
23. Emosional baxımdan düzgün inkişaf etməyən uşaqların bəzi çətinlikləri.
24. Duyğusal inkişaf.
25. Uşaqlarda emosional inkişaf və emosional inkişafa dəstək.
26. Uşaqların sosiallaşmasına təsir edən amillər.
27. Məktəbəqədər yaşlı uşaqların sosial inkişafında ailənin rolu.
28. Şəxsi və sosial inkişaf.
29. Məktəbəhazırlıq qruplarında işin təşkili metodikası.
30. Emosional-iradi sahə.
31. Erkən emosional və sosial inkişaf mərhələsi.
32. Məktəbəqədər yaşlı uşaqlarda sosial inkişafın metod və vəzifələri.
33. Uşağın sosial inkişaf mərhələləri və sosial amillər.
34. Qorxu və onun mahiyyəti.
35. Qorxunun meydana gəlməsi. Məktəb fobiyası.
36. Uşaqlarda hirs və qısqanclıq hissi.
37. Ailə münaqişələrinin uşaqlarda doğurduğu fəsadlar.

38. Uşaqlarda posttravmatik streslərin xüsusiyyətləri.
39. Uşaqlarda saçkəsmə qorxusu.
40. Uşaqlarda fobiya və stressin səbəbləri.

Sillabus İbtidai təhəll və məktəbəqədər təlim kafedrasının 05 sentyabr 2025-ci il tarixli iclasında təsdiq olunmuşdur.

Kafedra müdürü:

dos. A.B.Əliyev

Mühazirə müəllimi:

prof.Ş.A.Baxışova

Seminar müəllimi:

B/m M.K.Əliyeva